

Vergaderjaar 2022–2023

31 288

Hoger Onderwijs-, Onderzoek- en Wetenschapsbeleid

Nr. 990

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 22 november 2022

Van oudsher kunnen religieuze stromingen in Nederland van het Ministerie van OCW een bijdrage krijgen voor het vormgeven van hun ambtsopleiding. Dit maakt het mogelijk voor ambtsopleidingen, waaronder ook kleinere denominaties en nieuwere ambtsopleidingen, om onderwijs en onderzoek te verzorgen en ambtsvoorgangers en geestelijk verzorgers op te leiden. Dit dient een belangrijk maatschappelijk belang. Een groot deel van deze ambtsopleidingen wordt verzorgd door de Vrije Universiteit (hierna: VU). Daarnaast kent het hoger onderwijsstelsel vier levensbeschouwelijke universiteiten die specifiek gericht zijn op het verzorgen van wetenschappelijk onderwijs voor een levensbeschouwelijk ambt of beroep en wetenschappelijk onderzoek verrichten op levensbeschouwelijk terrein. In deze brief geef ik graag de beleidsreactie op de evaluatie van de financieringswijze van ambtsopleidingen aan de VU en deel ik graag met uw Kamer mijn investeringen in de Nederlandse Levensbeschouwelijke Universiteiten.

1) Beleidsreactie evaluatie financieringswijze ambtsopleidingen aan de Vrije Universiteit

In 2017 is de wijze waarop de ambtsopleidingen aan de VU worden gefinancierd gewijzigd om zo bij te dragen aan de onderlinge samenhang en kansen voor meer synergie en samenwerking te benutten, passend bij de profilering van de VU. Als onderdeel van de indertijd gemaakte afspraken, is deze nieuwe financieringswijze na vijf jaar geëvalueerd. Deze evaluatie is onlangs uitgevoerd door Berenschot. Ik ben de onderzoekers van Berenschot erkentelijk voor hun werk. Met deze brief stuur ik u het rapport van de evaluatie toe en geef ik daarop mijn reactie. Daarmee kom

ik tevens tegemoet aan mijn toezegging uit het debat over de beleidsbrief hoger onderwijs en wetenschap van 30 juni jl.¹

Sinds 2017 ontvangen de ambtsopleidingen aan de VU niet meer individueel een bijdrage van het Ministerie van OCW maar ontvangt de VU hiervoor een structureel bedrag in de rijksbijdrage.² Voor de inzet van de lumpsumvoorziening stelt de VU kaders op met de betrokken seminaria. Het doel van deze wijziging is het creëren van meer flexibiliteit en meer synergie en samenwerking tussen de ambtsopleidingen en het bieden van een duurzame financiering. De seminaria houden eigenaarschap over hun onderwijs en onderzoek en de VU heeft een regierol om zich met de ambtsopleidingen (seminaria) in te zetten voor een dekkend aanbod aan ambtsopleidingen in Nederland. Zo is met de VU afgesproken dat zij verantwoordelijkheid draagt voor de academische kwaliteitswaarborging van de aan haar verbonden ambtsopleidingen.

Met de overgang naar de nieuwe financieringswijze is ook afgesproken dat het ambtsopleidingen vrij staat om zich in de toekomst te verbinden aan een andere onderwijsinstelling dan de VU, zonder medeneming van hun individuele financiering. Hier is echter verandering in gebracht naar aanleiding van de gewijzigde motie van de leden Van der Molen en Tielen waarmee het in 2019 mogelijk is geworden voor ambtsopleidingen om zich – met medeneming van hun oorspronkelijke financiering uit 2016 – aan een andere instelling te verbinden.³ De lumpsumvoorziening van de VU wordt dan gekort met dit bedrag. In 2019 is uw Kamer geïnformeerd over de uitvoering van deze motie.⁴

De door Berenschot uitgevoerde evaluatie richt zich op de effecten van de wijziging van de financieringswijze van de ambtsopleidingen. Het onderzoek heeft als doel om te kijken welke voortgang is gemaakt in de afspraken en de beoogde doelen. Bij de evaluatie zijn, als onderdeel van de opdracht, ook actuele ontwikkelingen zoals de motie uit 2019 betrokken. Het onderzoek heeft tot slot ook als doel om vooruit te kijken naar de wijze waarop de principes van de gemaakte afspraken duurzaam geborgd kunnen worden.

Uit de evaluatie wordt duidelijk dat de beoogde doelen van de gewijzigde financieringssystematiek in algemene zin zijn behaald. Het bekostigen van seminaria bij de VU via een structureel bedrag als onderdeel van de VU rijksbijdrage (lumpsum) en het beleggen van de regie bij de VU (voor facilitering, inhoud en kwaliteit) heeft onder andere geleid tot kwaliteitsborging, expertiseontwikkeling en meer samenwerking. Voor een duurzame financieringsconstructie achten de onderzoekers op een aantal aspecten een (lichte) wijziging of nadere vastlegging van afspraken nodig om de principes van de nieuwe financieringswijze naar de toekomst toe te kunnen blijven borgen. Onderzoekers noemen daarbij het structurele financiële gat dat in de lumpsumvoorziening is ontstaan door het vertrek van het Orthodox seminarie en de ongelijkheid die tussen seminaria is ontstaan als het gaat om het kunnen meenemen van een oorspronkelijk bedrag uit 2016 bij een eventueel vertrek bij de VU (nieuwe seminaria ontvingen immers toen nog geen financiering). De onderzoekers bevelen aan om te kijken naar aanpassing van onderdelen van de huidige financieringswijze, zoals naar de wijze waarop de financiering structureel en in de vorm van een lumpsum kan worden uitgekeerd met inacht-

¹ Kamerstuk 31 288, nrs. 964 en 970.

² In 2017 bedroeg dit € 1,48 miljoen. In 2021 was dit € 1,77 miljoen (opgelopen door indexatie). In 2022 is dit € 1,69 miljoen (vanwege vertrek Orthodox seminarie).

³ Kamerstuk 31 288, nr. 768.

⁴ Kamerstuk 31 288, nr. 798.

neming van de gevolgen van de motie uit 2019 en de wijze waarop wordt omgegaan met situaties van uittreding en toetreding van nieuwe ambtsopleidingen.

Naar aanleiding van deze laatste aanbeveling wil ik de financiële kaders vanuit OCW bijstellen. Ik hoop de lumpsumvoorziening voor de ambtsopleidingen op met 250.000 euro structureel (inclusief de compensatie voor het vertrek een seminarie). Dit gegeven de gewijzigde motie van de leden Van der Molen en Tielen die in 2019 tot uitvoering is gebracht en in uitvoering zal blijven, en gezien het vertrek van het seminarie voor Orthodoxie en de toetreding van twee nieuwe seminaria.

Deze middelen zijn bedoeld om de samenwerking succesvol voort te zetten en verder te kunnen blijven werken aan de beoogde doelen en afspraken uit 2017 wat betreft samenwerking, synergie en kwaliteitsborging. Zo kan de VU invulling blijven geven – vanuit haar regierol – aan de academische kwaliteitswaarborging van de aan haar verbonden ambtsopleidingen en aan het bevorderen van samenwerking. Ik zal de VU verzoeken om de inzet van deze middelen uit te werken in de samenwerkingsafspraken met de aan haar verbonden ambtsopleidingen. Daarin is het, in aansluiting op de evaluatie, ook van belang om mee te nemen hoe de VU en seminaria omgaan met de situatie waarin eventuele nieuwe ambtsopleidingen willen toetreden of aan de VU verbonden ambtsopleidingen willen uittreden.

Ik heb er vertrouwen in dat de bijstelling van de afspraken goed kan worden vormgegeven, zoals daar in de evaluatie op wordt gewezen, en dat de VU en seminaria zich blijven inzetten voor een gelijkwaardige samenwerking en meer synergie in het aanbod van ambtsopleidingen.

2) Investerings in de Nederlandse levensbeschouwelijke universiteiten

Nederland kent vier kleine levensbeschouwelijke universiteiten die door de overheid worden gefinancierd respectievelijk de Universiteit voor Humanistiek, de Protestantse Theologische Universiteit, de Theologische Universiteit Apeldoorn en de Theologische Universiteit Kampen. Zij zijn verenigd in het Netwerk van Levensbeschouwelijke Universiteiten (hierna: NLU).

Zoals ik reeds heb aangekondigd in de beleidsbrief Hoger Onderwijs en Onderzoek⁵ investeer ik € 5 mln. structureel per jaar in de Nederlandse levensbeschouwelijke universiteiten. Dit op basis van de conclusies uit het PwC rapport⁶ over de ontoereikende onderwijs- en onderzoeksbekostiging en gezien de verslechterende financiële positie en de specifieke (financiële) knelpunten waarmee de NLU geconfronteerd wordt. Structurele investeringen zijn nodig om deze financiële knelpunten aan te pakken, om de basis van het onderwijs en onderzoek bij de NLU op peil te brengen en om de maatschappelijke relevantie van het levensbeschouwelijk onderwijs en onderzoek te versterken.

In heb de NLU verzocht om deze middelen strategisch in te zetten en hiervoor een samenwerkingsplan uit te werken voor de periode 2023–2029. Dit samenwerkingsplan ontvang ik medio maart. Ik heb de NLU gevraagd hierbij zoveel mogelijk aan te sluiten bij de doelen van de investeringsrichtingen zoals die gelden bij de andere universiteiten, denk aan sectorplannen en starters- en stimuleringsbeurzen. Ik geef hen echter

⁵ Kamerstuk 31 288, nr. 964.

⁶ PwC (2 0 21). Toereikendheid, doelmatigheid en kostentoerekening in het mbo, hbo en wo&o.

wel de ruimte om de middelen op maat te kunnen inzetten, passend bij hun kleinschaligheid. De respectievelijke bedragen zijn aan de rijksbijdragen 2023 van de vier universiteiten toegevoegd conform de verdeling die de NLU heeft voorgesteld op basis van het door hen eerder opgestelde sectorbeeld. De definitieve vaststelling vindt plaats op basis van het genoemde samenwerkingsplan dat een uitwerking vormt van het sectorbeeld. In het voorjaar 2023 zal ik het plan met de NLU bespreken in een bestuurlijk overleg.

Ik heb er vertrouwen in dat deze structurele investering in de NLU, deze kleine waardevolle instellingen, in staat zal stellen om de specifieke financiële knelpunten op te lossen en de maatschappelijke relevantie van het levensbeschouwelijk onderwijs en onderzoek te versterken.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
R.H. Dijkgraaf